

«BAK BLÅMANNEN» –

Rettelser og tillegg fra lesere

Av Dag Sletten

ETTER UTGIVELSEN av «Bak Blåmannen» høsten 2008 har jeg blitt kontaktet av flere lesere. Noen av henvendelsene har dreid seg om feil i boken, men de fleste som har tatt kontakt, har kommet med tilleggsopplysninger. Så godt som alle disse opplysningene gjelder de siste som bodde i Våkendalen, og noen manglende brikker i puslespillet om Dalens siste innbyggere har falt på plass. Sidetall nedenfor viser til steder i boken «Bak Blåmannen» der de innkomne opplysningene er blitt omtalt eller mangler.

GARMANNSLUND

På side 125 nevnes dem som bodde på gården Garmannslund, også kalt Isdalen, like før den ble fraflyttet for godt. Den siste skal ha vært Anton Furbø med familie. Men her bodde også en familie med seks barn. Husfaren var postmann i Våkendalen. I boken nevnes han som Alstrup Larsen. En etterkommer av denne familien er Hans Gaarder på Skjoldhøgda. Han opplyser at postmannens fulle navn var Julius Marius Reinholdt Alstrup Larsen. Konen til Julius var Ragna Othania. Hun var født Gaarder. Sønnen deres Reinholdt Gaarder var født i 1897. Han brukte også navnet Larsen fram til 1940. Han bodde i Isdalen som liten gutt og begynte på Haukeland skole i 1900. Reinholdt var da kamerat med Johan Øvsttun. Dette var sannsynligvis sønnen til Ole Olsen Øvsttun på Krutthuset (s. 234).

Reinholdt giftet seg med Anna Bergitte Hansdatter Boge, født 1901. Hans fem søsken var Ruth Katharina Larsen, som døde i 1976, Ingrid

Hans Gaarders far, Reinholdt Gaarder. Bildet er tatt i Isdalen ca 1920, sannsynligvis like ved tunet på Garmannslund.

Bolighuset på Garmannslund omkring 1910. Personene på bildet er ikke identifiserte.

gift Storemyr, død i 1996, Marie Alice gift Pedersen, død i 1999, Kitty Gaarder og Sigfrid gift Pedersen. De to sistnevnte lever ennå (2008). Postmann Julius og familien hans flyttet til Lien (Solheimslie) i Årstad og seinere til Eidsvoll, der de døde henholdsvis i 1938 og 1937.

HARDBAKKA

Bruk 1 Hardbakkhaugen

Ruth Hestad i Skoglien bodde som barn på Kobbeltveits bruk 2/5 (se under bruk 2/5 bak). Hun forteller at Erik Johannessen på Hardbakkhaugen (s. 130) var farbror til hennes mor Johanna Johannesdatter. Erik kom fra Borge på Osterøy, der han ble født i 1843. Eriks datter, Karen, giftet seg med Nicolai Andreas Larsen, som overtok bruket etter Erik i 1897. Han ble kalt «Haua-Laien». Karen og han hadde fem barn: Alida, Emma, Janny, Edvin og Karl. Familien flyttet til nåværende Landåsveien nr 17 i Årstad etter ekspropriasjonene i 1898. Her bygget Nicolai et stort hus som ennå står. Edvin ble boende i huset til i alle fall omkring 1960. Emma flyttet som voksen litt lenger nord i Landåsveien.

Usikkert bruk

Sigmund Rolland, Arnatveit, forteller at hans tippoldefar, Sjur Sjursen Harebakke, ble født i 1818 på Hardbakka. Sjurs mor het Alida Mari de Fine, født i 1796. Farssiden hennes var den kjente de Fine- slekten som var en forgreining av Lem-slekten. En av de mest kjente i Lem-slekten var Ludvig Lem, bror til Ludvig Holbergs mor, Karen Lem. I greiner av denne slekten hadde det vært flere prester og dessuten en biskop, Ludvig Munthe.

Da Alida Mari ventet barn, var hun ikke gift. Hun hadde til da hatt stilling som pike hos politimesteren i Bergen, men ble nå hensatt av

foreldrene i losji på Hardbakka. Her ble Sjur født i slutten av september. Av kirkeboken over døpte i Hospitalskirken, der vesle Sjur ble skrevet inn i 1818, framgår at faren hans var ungar og matros Sjur Jacobsen. Bostedet hans er ikke oppgitt. Ingen i Alidas familie var med i St. Jørgens kirke for å bære Sjur for dåpen 4. oktober. Fadderne var Ane Halvorsdatter Harebakke¹, Christi Clasdatter Harebakke², Niels Nielsen Kobbeltvedt³, David Thorsen Harebakke og Claus Antonisen Aarestad.

Gutten Sjur ble satt i fosterhjem hos den barnløse bonden Carl Fredrik Pedersen på Rolland i Arna. Da han vokste til, arbeidet han på Rolland som tjener. Siden fikk han seg jobb på Arna fabrikk og giftet seg med en kvinne fra Askøy. Man får anta at det var for å skjule en skandale at Alida var bortsatt på Hardbakka, og Sjur ble gitt bort til fosterforeldre. Alida giftet seg i 1838 med en los fra Sunnmøre, enkemannen Peder Gjetmundsen. De fikk datteren Helene samme året, forteller Sigmund Rolland.

Johan Øvsthus var sønn av vaktmannen på Krutthuset, Ole Olsen Øvsthus. Familien deres bodde her like etter år 1900. Johan var en god kamerat av Reinholdt Gaarder på Garmannslund.

¹ Ane og ektemannen Rasmus Arnesen var paktere på nedre halvdel av Hardbakka (bruk 2) fra omkring 1812. Barnebarnet deres Oline Olsdatter kjøpte denne delen av gården i 1823. De tre er omtalt i «Bak Blåmannen» s. 131. Det er rimelig å anta at Alida bodde hos Ane og Rasmus i 1818.

² Verken henne, David Thorsen eller Claus Aarestad har jeg funnet i andre kilder.

³ Nils Nilsen Kobbeltvedt eide bruk 3 fra 1794 til 1822. Ekteparet er omtalt i «Bak Blåmannen» s. 152-153 i avsnittene «Inger Monsdatter og Nils Nilsen» og «En helledåd og verdens lønn».

TARLEBØ

Bruk 1 Skintveitgården

Ruth Hestad minnes familien Leknes på bruk 1 (Skintveitgården) og familien Vangsnes på Tarlebøs bruk 3 (hovedbruket). Berta og Alf Leknes bodde på Skintveitgården etter de første ekspropriasjonene i 1898, men hvor lenge de bodde her, er uvisst. De drev ikke gårdsbruk.⁴ Berta var søster til Kari Fossdal Kobbeltvedt, som ble stemor til Ruth Hestads far, Johan Severin Kobbeltvedt. Berta og Alf hadde fire barn, – Aslaug og Kjellaug, som seinere flyttet til Sjo på Halsnøy (Aslaug er nå er 95 år gammel); Peder, samt Jørgen som ble politimann og bosatte seg på Lægdene. Fra Våkendalen flyttet familien Leknes til Skrivergaten på Solheim i Årstad. Ruth var som barn mye sammen med ungene på Skintveitgården, og hennes søster var nær venninne med Aslaug. Det er uvisst når familien Leknes kom til Skintveit, men de bodde der i hele Ruths tid på Kobbeltveit fra 1924 til 1933.

Bruk 2 Tarlebøtræet

Einar Fantoft, sønn av Anna Marie (gift Fantoft) fra Tarlebøtræet, forteller at hans morfar, Johannes Vedå Borge, var fra Vedå på Osterøy (s. 141). Faren til Johannes døde tidlig, og Johannes' eldre bror Knut overtok gården Vedå allerede som 12-åring. Han fikk hjelp til driften av folk i familien. Johannes ble satt bort. Først flyttet han til Borge, ikke langt fra Vedå. Men Einar Fantoft mener at Johannes kan ha kommet som tjenestegutt til Tarlebø allerede som 12-13-åring, det vil si omkring 1866. Om dette er rett, henger det nok sammen med at Baste Bastesen Vedå, som kjøpte Tarlebøtræet i 1864, var søskenbarn til Johannes' mor Sygni. Det var vanlig at barn ble satt bort som gårdstjenere, ofte hos slektninger. Einar Fantofts besteforeldre, Johannes og Marie, døde begge i 1941 (ikke i 1943 som jeg har anført s. 141). Marie døde av gulsott, og Johannes la seg ned og døde samme dag.

Videre sier Einar Fantoft at da Baste Bastesen døde i 1896, bodde han på Haukeland ved krysset Idrettsveien – Gimlebakken, og ikke på Solheim, som jeg har skrevet i «Bak Blåmannen» (s 141). Johannes' sønn Carl Bertin giftet seg med Solvei, som døde da datteren deres var liten. Far og datter flyttet da til Carl Bertins søster Mathilde i Konvalveien på Haukeland.

Svein Fantoft (sønn av Magnus Fantoft) kan fortelle at Johannes var født 1856 og konfirmert i Gjerstad kirke. Han mener at Johannes kom til Tarlebø allerede om lag 10 år gammel. I 1881 giftet Johannes seg i St. Jørgen med Marie

⁴ Etter 1903 hadde Bergen kommune flere leietakere på gårdsbrukene. Ikke alle disse hadde gårdsdrift.

Fra venstre Anna Kobbeltvedt, Atle Vangnes Tarlebø, Johanna Kobbeltvedt, Leif Sivertsen fra Tarlebøtræet, Aslaug Leknes (datter på Skintveitgården), og Anders fra Osterøy. Bildet er tatt omkring 1935.

Magnesdatter.⁵ Forlovere var Baste Rognved og tjenestejenten Marthe på Tarlebø, som var Bastes søster. Marie fikk datteren Lina (Oline) i 1882. Tausen Marthe giftet seg med Knut Kobbeltvedt i 1878.

Håkon Lægdene er sønn av Moses og Jenny Lægdene. Jenny (f. 1900) var yngste barn til Marie og Johannes på Tarlebøtræet (s. 141). Håkon opplyser at Marie og Johannes bodde på Vassleitet fra 1903 til 1907 før familien flyttet til Nykirke i Vestfold. At de tok buskapen med til Nykirke, stiller Einar Fantoft seg noe tvilende til. Da familien vendte tilbake til Bergen, kom Jenny til den samme klassen på Haukeland skole som hun hadde begynt i sju år tidligere.

Bruk 3 Hovedbruket

Wenche Solheim Vik (se bak under bruk 4 på Kobbeltveit) og Ruth Hestad forteller at mannen på bildet nederst til venstre på s. 144 er Atle, og at han aldri var gift. Kvinnen på bildet heter Astrid, og gutten er hennes sønn Knut. Vi ser Astrid også på gruppebildet s. 143, som nr fire fra venstre. Atles foreldre Anders og Susanne Vangnes kom fra Vik i Sogn. De hadde fire sønner og

⁵ Dette stemmer med kirkebok for St. Jørgen. Det er her ført opp at Marie (Maria) var født i 1857 på Eidsheim i Hosanger, mens Johannes var født i 1856 på Vedå. (Bilde av de to s. 141.)

tre døtre; Leif, Atle, Nils, Ola, Anna (som spiller trekkspill på bildet s. 144), Unni og Eli. Da Susanne giftet seg med Anders, og de kom til Våkendalen, hadde hun med seg en tjenestejente fra Vindedal i Lærdal. Også hun het Anna, men ble gjerne kalt Anna Jenta. På bildet s. 143 ser vi henne som nr to fra høyre. Hun ble mor til Astrid, som er omtalt ovenfor.

Ruth Hestad mener at Anders og Susanne bodde på Tarlebø lenger enn til 1941, kanskje hele krigen. Sammen med Leif, Atle og Nils fikk de seg så et hus like ved det nåværende kjøpesenteret på Sletten i Årstad. Leif giftet seg med Kjersti, som hadde gård på Lepsøy, og han flyttet dit og drev gården med henne. Søstrene Unni og Eli flyttet sammen i en leilighet i Fageråsveien. Anders og Susanne hadde også en sønn som het Ola.

Ruth har identifisert så godt som alle personene på bildene fra Tarlebø på s. 96 og s. 143. På side 96 ser vi fra venstre: Anders Vangsnes, Erling (sønn av Ola Vangsnes), ukjent, Atle Vangsnes, Leif Vangsnes, ukjent og Nils Vangsnes. På gruppebildet s. 143 ser vi fra venstre, regnet etter plasseringen av hodene deres i bildet: Anna Vangsnes (datter til Susanne og Anders Vangsnes), Andres Vangsnes, Anna Fiskeset (noe usikkert), Astrid (datter av Anna Jenta), Eli, Unni (begge døtre av Susanne og Anders Vangsnes), Erling (sønn av Ola), Ola (sønn av Susanne og Anders Vangsnes), Susanne Vangsnes, ukjent, Anna Jenta, og Nils Vangsnes.⁶

KOBBELTVEIT

Bruk 1 Nordrevoll

Wenche Solheim Vik mener at familien som drev bruk 1 på Kobbeltveit, het Nordrevoll.⁷ Hun husker ikke fornavnene på de voksne. Døtrene i familien het Erna, Signe og Antonie. Sistnevnte var eldst. Hun giftet seg med en Even- sen og flyttet til Søndre Skogvei. Døtrene hennes het Agnes og Berit. Erna giftet seg Refsdal og flyttet til Årstadvollen. Signe hadde en datter som het Marit. På Nordrevoll bodde en tid også en svensk familie som het Liljegren. Far Johan (navnet er usikkert) og mor Mathea hadde mange barn. Også de flyttet seinere til Årstadvollen.

Ruth Hestad bekrefter at en svensk familie Liljegren bodde på Nordrevoll. De kom i 1932. Datteren i familien het Johanna og var jevnaldrende med Ruth. Ruth hadde før 1932 måttet gå til fots til og fra Haukeland skole, men Johan-

⁶ Å dømme etter personer og antrekk på fotografiene s. 96 og 143, kan de to bildene ha vært tatt samme dag.

⁷ Hvordan navnet Nordrevoll har oppstått, er uvisst. Det kan være et gammelt tun-navn eller ha blitt laget på etternavnet til folk som kom hit i den siste perioden bruket var i drift.

Til venstre Elisabeth Kobbeltvedt gift med Johan Severin, som drev bruk 2/5 fra 1924 til 1933. Til høyre Gudveig Småland, – Ruth Hestads kusine fra Osterøy som var på besøk. Bildet er tatt på vestsiden (oppsiden) av bolighuset på bruk 2/5. I bakgrunnen ser vi Ulriken.

nas foreldre nektet at datteren deres skulle gå så langt. Det endte med at både hun og Ruth fikk bilskyss hver dag. Ruth vet ikke hvor lenge familien Liljegen bodde på Kobbeltveit. De hadde fått boligen der av Bergen kommune.

Arne Fuglum, som nå bor i Drammen, skriver i et brev at hans oldefar var Knud Knudsen Fiskeset. Han kjøpte bruk 1 på Kobbeltveit i 1873 (s.150). Arnes mormor var Knuts datter Ingeborg Mathilde, og hun giftet seg med Hans Andreas Røed (se fotos s. 145 og 147). Ingeborgs halvsøster, Bertha Eline Kobbeltvedt var gift med Johannes Martin Røed, bror til Hans. Da Ingeborg og Hans flyttet fra Kobbeltveit, fikk de bolig i Vognstølen. Hans ble hestekar i Bergen Brannvesen. Derfor var han nødt til å bo i byen, og familien flyttet til Skostredet 18. Da brannvesenet fikk biler i 1920-årene, sluttet Hans her, flyttet tilbake til Årstad og begynte med hestetransport. Han hadde stall i 1. etasje mens han og familien bodde ovenpå. Da Hans døde i 1941, bodde han i Nansens vei i Årstad.

Ingeborg og Hans' eldste sønn, Arne, døde som barn. Datteren Martha

Familien på bruk 2/5 fotografert på Haugen ovenfor tunet i 1920-årene. Steinrøysen er masse som ble sprengt opp da rørgaten fra Tarlebøvatnet ble anlagt.

Emilie Røed var født i 1906. Hun giftet seg med Hans Arnt Fuglum i 1933 og ble Arne Fuglums mor. Broren hennes Konrad kom i 1908, så Eli i 1910 og Helga i 1915. Arne Fuglums familie bodde i 1930-41 i Landåsveien 12e (nåværende Nattlandsveien 12). De hadde mye omgang med Olai og Sigrid Kobbeltvedts familie i Haukelandsveien.

Bruk 2/5

Om familien sin forteller Ruth Hestad at faren Johan Severin var født i 1891 som barn nr to i det første ekteskapet til Nicolai Severin Kobbeltvedt. Familien hans bodde da på bruk 4, det nest øverste tunet på Kobbeltveit. Ruths mor var Johanna Johannesdatter og oldemoren var Martha eller Marie fra Skei i Jølster. Nicolai Severin og Johanna flyttet som paktere ned til bruk 3 da Nicolais bror Mons hadde flyttet ut av Dalen etter ekspropriasjonene i 1903.

Ruths foreldre flyttet til Kobbeltveit på bruk 2/5 i 1913. Johan Severin var i Canada en tid, men kom tilbake da Ruth ble født i 1924. Om noen bodde på bruk 2/5 fra 1905 da Nils Akselsen Kobbeltvedt og konen Berte Oline Jensdatter flyttet herfra i 1905, til 1913 da Ruths far kom dit, kjenner Ruth ikke

til.⁸ Johan Severin jobbet også på et garveri i Solheimsgaten. Han måtte svært tidlig opp om morgenen for å gjøre gårdsarbeid før garverjobben. I slåttonnen sto han iblant opp kl 03.00 og slo gras slik at ungene skulle kunne gjøre raksterarbeidet når han var på arbeid på Solheim om dagen.

På gamleveien langs Svartediket var der mange små steinbrudd, forteller Ruth. Der var satt opp små båser av tre der folk på tiltak satt på benker og hogget opp stein for hånd. Ofte sov husløse fra Årstad her om nettene. Det kom aldri elektrisitet til gårdene i Våkendalen, oljelampene lyste til det siste.

Ellers har Ruth korrigert noen bildebilder. På bildet av tunet til bruk 2/5 side 115 er den nærmeste delen av bygningen et vedhus. Hun mener at mannen med hesten på bildet nede til høyre s. 115 er Ola Vangnes og ikke Olai Kobbeltvedt. På side 195 gjenkjenner hun mannen ved bilen som Leif Vangnes. Det øverste bildet s. 99 viser bruket der Ruth bodde, men personene på bildet mener hun er Aksel Nilsen med familie.⁹

Bruk 4

Wenche Solheim Vik ble født i 1934 på Kobbeltveits bruk fire, der hun bodde til 1938. Nå bor hun på Voss. Morfaren hennes var Johannes Ludvig Solheim fra Sande i Sunnfjord. Han hadde hus i Trappesmuget i Bergen. Konen hans

Fra venstre ekteparet Elisabeth Kobbeltvedt og Johan Severin Kobbeltvedt på bruk 2/5 og til høyre Alida Hardbakka, gift Landaas. Alida var datter av Karen Bergitte og Nicolai Andreas Larsen på Hardbakkhaugen. Bildet er tatt i 1924. Jentene foran er Anna og Johanna, søstre av Ruth Hestad.

⁸ I Bergen kommunes forhandlingsprotokolls sak nr 15 1903 er en oversikt over de planlagte bortpaktningene av gårdene i Våkendalen. På Kobbeltveit skulle bruk 1 og 4 slås sammen. Bruk 3 og 2/5 skulle paktet under ett. Det er ut fra dette nokså sikkert at Nicolai Severin Ingvaldsen drev både bruk 3 og 2/5 fram til 1913, da sønnen hans Johan Severin kom inn på bruk 2/5. Nicolai Severin og Kari Fossdal, hans andre kone etter Johannas død i 1912, flyttet fra bruk 3 til Bjørndalen i 1934.

⁹ I gards- og ættesoge for Tysnes, band 3 s. 705 er et bilde fra 1912 av familien på gården Gripne. Fra dette bildet er det lett å kjenne igjen Nils som mannen med sixpence midt på bildet s. 99 i «Bak Blåmannen».

Fra venstre Kjellaug Leknes fra Skintveitgården, i midten Kåre Antonsen, sønn av vaktmannen på Kobbeltveithaugen, og til høyre Ruth Hestad fra Kobbeltveit bruk 2-5. Bildet er tatt ved bruk 3 eller 2/5 på Kobbeltveit.

døde i 1906, og etter dette flyttet han til Kobbeltveit bruk 4 sammen med sine barn og sin avdøde kones søster. Han og familien paktet bruket til 1938. Wenches mor Mathilde Solheim var født i 1904, og far var Olav Vik. Mormors søsken het Konrad Bernhard, Johanne Augusta, Wilhelm Johan og (yngst) Mathilde.

Wenches brødre het Olav Martin og Sigmund Terje. De gikk på Hau-

keland skole. Da det ble slutt på gårdsdriften i 1938, flyttet familien til Ekren-gaten i Sandviken. Wenche og søsteren hennes gikk ofte turer hit etter flyttingen i 1938. Som tolvåring så Wenche at det var blitt plantet grantrær på en av innmarksteigene deres. Ved tanken på alt slitet hun og familien hadde hatt med å avle høy på markene, ble hun så sint at hun rev alle plantene opp.

Ingeborg Småland, datter til Gudveig Småland fra Osterøy. Bildet er tatt på Kobbeltveithaugen i 1920-årene. I bakgrunnen ser vi tunene til alle de tre brukene på Tarlebø.

Kaare Kobbeltveit, sønn av Kari og Nicolai Severin Kobbeltvedt, fotografert på bruk 3 med hunden Flora omkring 1920. Bygningen i bakgrunnen, Svola, står ennå ved Tarlebøveien. Vi ser så vidt takskejegget på våningshuset til høyre.

Ekteparet Kari Fossdal og Nicolai Severin Kobbeltvedt. De giftet seg etter at Nicolai Severin ble enkemann i 1912.

I forgrunnen Ruth Hestad. Bak henne til venstre står hennes søster Anna sammen med en leieboer på Kobbeltveit, Hanna Brandsdal. I bakgrunnen Skitveitgården og ovenfor denne skimtes husene på hovedbruket på Tarlebø. Bildet er tatt i slutten av 1920-årene.

Ruth Hestad forteller at en familie som het Jørgensen, bodde på bruk 4 før familien Solheim kom. Familien Jørgensen flyttet til Kolstien. Ifølge Wenche Solheim Viks opplysninger (se ovenfor) må de ha bodd her mellom 1903 og 1906. Om familien Solheim husker ikke Ruth mye, men hun minnes godt Mathilde.

I vokterboligen på Haugen vest for de nederste brukene på Kobbeltveit bodde en oppsynsmann som het Antonsen, sier Wenche Solheim Vik (s. 236-238). Sammen med ham bodde konen hans og sønnen deres Kåre. De drev en liten brushytte i en ruin ved tunet på bruk 3 og 2/5 av Kobbeltveit. Mange utenlandske turister gikk tur gjennom Våkendalen på 30-tallet, både tyske og engelske, forteller hun.